

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאור לשבתורה

שבת אורה

חיי"שרה

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעלוני נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

יחס מיוחד במינו העניק רבי משה פיינשטיין זצ"ל לחתנים ולכלות יתומים, הוא היה מגיע לחתונתם במסירות נפש. אף אסיפות ופגישות חשובות שנקבעו לאותם לילות דחה בגללם, והיה יושב בחתונתם זמן רב. באחד הימים פנה ר' משה ריבלין ז"ל אל רבי משה זצ"ל ואמר לו: "הלילה קבעתי פגישה עם יהודי עשיר גדול להתרימו בעד הישיבה, מבקש אני כי גם הרב יבוא עמי ובוודאי יתרום הלא כסף רב". אך רבי משה זצ"ל סירב באמרו: "הלילה לא אוכל לבוא בשום אופן, שכן הלילה מתחתן בחור יתום, הוא הגיע לביתי באחד הימים והודיע שיטמח מאד אם אבוא לחתונה, אמנם אינני מכירו, אך אם אוכל לשמחו ודאי שאבוא, אין אני יכול שלא להגיע". ומה עשה רבי משה בשעת החתונה, באותם רגעים שהצטברו לשעות ארוכות ישב בחתונה כשכולו מרוכז, גופו היה שם אך ראשו היה שקוע בעולם אחר, בעולמה של תורה, ומפעם לפעם אף יכלו להבחין איך שפתיו ממלמלות חרש דברי תורה... (דרכי משה)

קרוב משפחה וכן היה לרבי חיים שמואלביץ שהתגורר בבית-אבות. האיש היה תלמיד-חכם ורבי חיים הקפיד לביקרו מפקידה לפקידה ולשוחח עמו בדברי-תורה. בין ביקרו לביקרו היה גם שולח לו מכתבים. באחד הימים ביקש מבין ביתו שישלח עבורו את המכתב. הלא נשל את המכתב ולהפתעתו, הבחין בכך, שעל צידה השני של המעטפה רשם רבי חיים את שמו: "הרב ח. שמואלביץ...". הדבר עורר פליאה בעיניו. הוא ידע היטב כי רבי חיים הקפיד שלא להתהדר בתוארים כלשהם, הוא לא התאפק ושאל לפרש הדבר. "האיש הוא תלמיד חכם ווקן ובבית-האבות בודאי שאינו זוכה לכבוד ולתשומת-הלב הראויים לו. מי יודע? אולי כשיראה מישוהו, שהוא מקבל מכתב מ"רבי", הוא ייקרו בשל כך..." (מה לב)

"רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל היה קופת צדקה מהלכת. ביתו פתוח לכל, עשרים וארבע שעות ביממה, וכל עני ורש יודע את כתובתו ומוצא בה אוזן קשבת, ניהומים וצרי לנפשו הדוויה וגם מתת יד הגונה. יהודים יקרים שחוסר ממון סגר עליהם, אנשים שגלגל מזלם התהפך ונתרו בחוסר כל, יהודים שבאו עד פת לחם וכאלה שרק מתקשים לגמור את החודש - כל אלו היו עולים אליו לרגל לב הארי שלו. שכל פעימותיו קודש, שכל מקור חיותו הוא מההתמדה והשקידה על דפי הגמרא - נמס כדונג אל מול כאב צורב של כלה יתומה, אל מול דמעה רותחת של אלמנה כשרה... רצוצי גוף ונפש, יתומים ואלמנות, חולים אומללים, בתים שבורים, או צדיקים נסתרים שאף קב חרובין אינו בנמצא אצלם... - כל אלו הופכים מיד להיות כאבו וצרתו שלו, כמו 'בן יחיד'.. אשה מבוגרת, מאחת מקרי הסביבה, הופיעה ובה 'לבקש צדקה'. דרישה וחקירה אודותיה העלו, שהיא מסודרת בדיור מוגן בבית אבות, ומה שחסר לה אינו ממון... מאותו היום ועד סוף ימיו של רבי משה מרדכי, ומה האשה מתקשרת מדי שבוע לתאם את בואה, ועשתה את הדרך הארוכה ככדי לקבל סכום כסף פעוט ביותר, חסר משמעות - לצד ברכה נלבבת, יחס חם ומכבד ומנה של עידוד. אף בשבוע של ה"שבעה" התקשרה בזמן הקבוע, אינה מודעת לכולם, והתחננה לשוחח עם הרב... כששמעה את הבשורה המרה היה זה לה אבל יחיד - כי שבת משוש לבה. (רבי משה מרדכי)

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל עצר יום אחד מהילוכו, כי עלה באזניו קול בכי של ילדה בגיל הפעוטות שעמדה על המדרכה ודמעות זלגו מעיניה. הוא רכן אליה ושאל ברוך: "למה תבכי, ילדה?" התברר שילדה אחרת מבנות-גילה אמרה לה ששמלתה אינה כל כך יפה, והיא נעלבה. טרח רבי יחזקאל והרכיב בסבלנות את משקפיו, כמי שמבקש לראות היטב, ואחר ששאל לשמה הרגיע את הילדה: "לכי והינדי לאמא שהרב אמר, כי השם שלך יפה, והשמלה גם כן יפה". ולאחר מכן, כשפנה ללכת לדרוכו, אמר למלווהו: "נצטיינו להידיבק במדותיו של הקב"ה, והרי כתוב מפורש הוא (ישעיה כה, ח) 'ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים' (מלך ב"פ)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ויהי חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה: מרוע נכפלו בפסוק המילים "חיי שרה"? רבי אברהם פאם זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת באמריקה סיפר על סבו אב"ד עיירת שעדליץ בפולין שארע פעם בעיירתו שיהודי הרג בשוגג חייל גוי. כשהביאו אותו למשפט דן אותו השופט למיתה. הרב חש אחריות על המקרה והופיע לפני מפקדיו וביקש שיהרגו אותו במקום אותו חייל. אלא שגויי העיירה העריכו את הרב לא הסכימו לשמוע על התחלפות כזו, אך הסכימו להענות לבקשתו להקל מענשו של אותו יהודי ולהמירו בעונש אחר. אחרי זמן קצר חלה הרב והגיע עד שערי מוות, לפתע שמע את ילדיו מתלחשים בנייהם שאולי משום שהסכים למסור את חיי עבדו אותו יהודי הם מאבדים אותו עכשיו. התחזק הרב, הגיב ואמר שמחשבות אלו אינם נכונות, משום שהקב"ה נתן לכל אדם זמן קצוב, ואלו שנות חיי, רק צורת המיתה משתנית מאדם לאדם וכיוון שאני חולה, אות הוא שעכשיו הגיע זמני. הוא הוכיח את דבריו מהפסוק שלנו, בו נכפלו המילים שני חיי שרה, והסביר שהיה מקום לטעות היות וחז"ל דרשו ששרה נפטרה מפני ששמעה שבנה כמעט נשחט בעקידה, אם כן היה מקום לטעות, שנפטרה קודם זמנה, לכן מרגישה התורה שוב: "שני חיי שרה" שאלו היו השנים שנקצבו לה מראש, אלא שהקב"ה סיבב שיהיה זה בעקבות העקידה. הוסיף רבי אברהם זצ"ל: שכיח שבני משפחה מהרהרים אחרי פטירת יקירם, אולי אם היינו נותנים לו תרופה פלוגית או אילו היינו הולכים לרופא פלוגי לא היה הדבר קורה. מחשבות אלו הינם טעות מוחלטת, שהרי הקב"ה מסבב הסיבות ובידו נפש כל חי ואין אדם מת אלא אם כן הגיעו שנותיו שנגזרו עליו מן השמים, עליהן אי אפשר להוסיף ומהן אי אפשר לגרוע. (בנין יעקב לתתן עליהן)

ויאמר אברהם אל עבדו וקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ירך תחת ירכי מנהגו של עולם - אומר בעל "ילקוט הדרוש" - יש אדם כשעומד להלוות ממון מאדם אחר חוקר ודורש אחרי ישרו, נאמנותו וכושר הפרעון של הלווה, ורק לאחר שאין לו עליו כל ספק, הריחו מלווה לו את הממון, לעומת זה, בענייני יהדות, כאשר אותו אדם בא לקנות בשר כשר, תפילין, או כל תשמיש אחר של קדושה - איננו מקפיד כל כך והוא נוטה לתת אימון בכל אחד. ברם לא כך נהג אברהם אבינו, אף על פי שהיה אליעזר "זקן ביתו המושל בכל אשר לו", אשר לידו מסר את הפיקוח על כל רכושו וממונו מתוך אימון מלא, בכל זאת משהגיעו הדברים לענין של יהדות, של בחירת אישה מתאימה בשביל יצחק בנו, אזי לא סמך עוד על דבריו של אליעזר, אלא דרש ממנו שבועה חמורה: "שים נא ירך תחת ירכי..." לא כן אצל אותם אנשים עמי הארצות להיפך, בעניני רוחניות סומכים על אחרים, אבל כשיש חשש הפסד ממון לא סומכים על אף אחד, כמו שמשופר על רבי ישראל סלנטר זצ"ל שהודמן פעם לפונדק כפרי, ראה בעל הפונדק יהודי הדור צורה, והבין כי תלמיד חכם לפניו. שמא מר שוחט? - שאל אותו הפונדקאי - יש לי בהמה אשר ברצוני לשחוט אותה. וטרח עלי לקחת אותה עד לעיר לבית השחיטה. לא, אינני שוחט - ענה רבי ישראל ופנה לעניניו. לאחר זמן פנה רבי ישראל אל הפונדקאי וביקש ממנו הלוואה. השיב הפונדקאי כניצד אוכל להלוות ללא עדים, בעוד שאיני יודע מי אתה ומהיכן באת? התנצל אותו כפרי. ישמעו אזניך את אשר פיך מדבר - אמר רבי ישראל לאותו כפרי, בממון איני נאמן עליך אפילו כדי מטבע אחד, ואילו בשחיטה אשר כמה גופי תורה תלויים בה, הייתי נאמן עליך תוך כדי שאילת שלום... (לבוש יוסף)

אשר לא תקח אשה לבני מגנות הנעני אשר אנכי יושב בקרב: למה מאס אברהם בכנענים ובחר לקחת אשה ליצחק ממשפחתו ומבית אביו, אף על פי שגם הם היו עובדי עבודה זרה? אלא ההסבר הוא: הכנענים היו משחיתים במעשי תועבה, רעים בעניני מדות ומוסר, ובמדות ותכונות נמשכות התולדות אחרי הוריהן. אולם במשפחתו של אברהם היו תועים בעניני אמונה, שונים בדעות, בשכל, ובחינה זאת אינה נמשכת מאבות לבנים. (רבי אברהם מסטוטשוב בעל "האיבני נור")

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

..סיפר לי איש אחד, מסכן גדול מאד" - מעיד הרב משה לנג - "שתמיד היה אצלו לפלא, למה אצל אנשים אחרים איננו זוכה ליחס ראוי ואילו אצל רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל (שמלבר גדולותו בתורה, כאב רחום היה הוא גם לאותם מסכנים) הוא מקבל כל צרכו, הן ברוח והן בגשם... כממתיק סוד המשיך ואמר לי, ששטח פעם באוזני רבי משה מרדכי עצמו את השאלה הזו, והוא השיב לו: דע לך, שיש לי תחושה חזקה מאד, שבגלגול הקודם שלנו כאן בעולם - היינו תאומים, אתה ואני... אין מילים שיוכלו לתאר את תחושת הרומומות שהכניסה התשובה הזו ברוחו הנכבד ועצמותיו הנדבקות של אותו אדם.... (רבי משה מרדכי)

"ענין של טעם"

הטעם שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה(ערובין י"ח) "אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו". כתב בעל"הפלא יועץ", נראה דהינו כדי שלא תזווח דעתו ולא ידום לבבו. אבל מקצת אומרים, כדי שיודרו בעשית הטוב בראותו שיהללוהו בשערים מעשיו, וגם כדי להרבות אהבה ואחווה, שלום ורעות, באופן שצריך פלס ומאזני משפט, שאם רואה אדם שאינו אדוק כל כך באהבת השם, ויש לחוש שתכבד עליו עבודת המצוה, ראוי להגיד שבחו ושכרה של מצוה שהוא עושה, ולומר לו: אשריך מה טוב חלקך שאתה קונה עולם הבא במעשיך, וכהנה דברים המלהיבים את הלב, כדי שיחזיק במעו לעשות מצות, או כדי שישבחוהו, או כדי לזכות לשכר טוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה.

"מפי כתכם"

בטעם הדבר ששלמה המלך מכנה את היצר הרע (קהלת ד, יג) מלך זקן וכסיל. התואר מלך מובן, כי הלא הוא מושל בכיפה ומנהיג כל יושבי תבל כרצונו. כן ראוי לכנותו זקן, כי הוא נברא יחד עם שאר מלאכי מרום בששת ימי המעשה. אבל למה קרא לו כסיל, בזמן שהוא נראה חכם שמנהיג את בני האדם כרצונו ומצליח להסית ולהדיח את בני ישראל מדרך הישרה. אמרתי אז, שאחת התקנות שתקנו בעת יסוד הערים תל-אביב ותנניה, היתה שלא יבנו שם בתי מדרש, כדי שלא יהיו בה מקומות תורה. כשהגעתי בפעם הראשונה לנתניה, היה שם רק בית מדרש אחד, קטן מאד, ומקוה אחד. נקל לתאר גודל שמחתו של היצר הרע, שדימה שחפצו עלה בידי לתקן תקנה זו, שלא יבנו בתי מדרש. התבטאתי אז, שאני מקוה שהעיר נתניה תהיה עיר ואם בישראל. היום יש בנתניה כמה ושמונים בתי מדרש ועשרות מקוואות, חוץ מקריית צאנז, שיש בה ישיבות וכוללים והוגים שם בתורה יומם ולילה. גם בתל-אביב יש היום למעלה משבע מאות בתי כנסת. כשיציר הרע מגיע היום לבקר בנתניה ובתל אביב, חושכים עיניו נוכח מאות מקומות התורה, כשמתברר לו שכל החשבון שעריך מתחילה, לא עלה יפה, כי הוא לא צפה את העתיד. לכן קראו שלמה, "מלך זקן וכסיל", כי ככל שהוא מזקין, רואים את כסילותו ושרצונותיו לא עלו יפה, וכבר אמרו חז"ל (תמיד לב) איזהו חכם הרואה את הנולד, וכיון שהוא אינו רואה את הנולד, מובן למה נקרא כסיל. (שפע חיים האדמו"ר מקלוינבורג זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: הדין הוא, מים שעשו בהם מלאכה, פסולים לנטילת ידיים לסעודה, איך יתכן שאדם יעשה מלאכה במים על ידי שידיה בהם כלים, ואף על פי כן המים יהיו כשרים לנטילת ידיים?

תשובה: אם הכלים היו מודחים או חדשים כיון שאינם צריכים הדחה אף שמדיח אותם אין זה נקרא מלאכה. (אור"ח סי ק"ס) (כרם שלמה)

ולא עָצְבו אָבִיו מִיָּמֵי לְאִמֵּר מְדוּעַ כִּכָּה עָשִׂיתָ. סיפר הרב אהרן טויסיג שליט"א: "בשבת מברכים של חודש אב תשס"ב שהייתי במירוץ על יד הרשב"י. לאחר התפילה בציון, ניגש אלי יהודי שלא הכרתי ולא ראיתי מעולם ואמר לי "שלום עליכם! שמעתי שאתה אומר דרשות ברבים, אני רוצה לספר לך מעשה שחוויתי על בשרי לפני כשבועיים!!" וכך הוא החל לספר לי: "אני גר בלונדון, ותורה לה שנתן לי שפע רב. לפני כשבועיים יצאתי בעת לילה מבית הכנסת כשבכיס כיספ מזומן. צעדתי בחפזון לעבר הבית ברחובות לונדון, וכאשר עברתי ברחוב צדדי וחשוך הסתערו עלי שני גברתנים שרידים ואמרו לי חד משמעית "או הכסף או הנפש" על פי ההגיון הבריא, הייתי צריך להשלים עם הפסד הממון ולתת להם הכל ללא דין ודברים. אל תשאל אותי שאלות מיותרות כי אין לי כל דרך להסביר מדוע פעלתי באופן הבא. ככל הנראה הקב"ה כיון את צעדיי ונטע את הרעיון הזה במוחי, ואינני יודע מהיכן שאבתי את הכוחות, אך במקום להושיט להם את הכסף, פניתי לגדול שבהם ושאלתי: "תגיד, מה אתה רוצה ממני? לשם מה אתה צריך את הכסף שלי?!" השוודר היה פשוט המום ממה שאמרתי לו, ולאחר שנגרע לרגע קט, השיב בקול גס: "אנו רוצים ללכת למסבאה קרובה לשתות וויסקי ולהשתכר, עכשיו תן את הכסף!" אמרתי לו: "האמת שאתה נראה לי אדם מאד הגון ועדין, ואם זאת הסיבה, אני מוציא עכשיו שטר של 20 דולר, לך ותשתה כאוות נפשך!" והוא פשוט חטף את השטר והסתלק מכלי לומר מילה: באותו לילה פניתי לרב בית הכנסת ואמרתי לו את מה שחוויתי ופסק לי שניצלתי ממוות לחיים ועלתי לברך הגומל! 'חשבת לי שכך הסתיים לו הסיפור אך הוא טרם התחיל. כמה ימים לאחר אותו מעשה צעדתי לעבר בית הכנסת והרחוב היה אפל אך גם בחושך יכולתי להבחין ביהודים המסתובבים ליד בית הכנסת. תוך כדי כך, קלטתי מוזוית עיני גוי רחב ידיים המתקרב אלי. אין לתאר את הפחד שהרגשתי כעת. המחשבות הדהדו במוחי: "שוב פעם באו לטרוד אותי! מי יודע איך זה יגמר עכשיו?!" והנה הוא מתקרב אלי ושואל: "זה אתה, נכון? זה אתה?" תוך כדי דיבור, המתפללים התאספו מסביבנו והתברר שהגוי הזה היה אותו גוי שבא לטרוד אותי לפני שלש ימים, וכך הוא אמר לי: "באתי עם חבר שלי לטרוד אותך לפני שלשה ימים. הבאת לנו שטר של 20 דולר, אבל בסוף השתמשנו רק ב-13 דולר, הנה לך העודף - 7 דולר!" אמרתי לו: "תגיד אתה עושה צחוק? הרי לפני שלשה ימים התנפלת עליי ודרשת ממני כסף ואיימת לרצוח אותי, ופתאום נהיית טוב לב ומחוויר לי עודף?!" אמר לי אותו גברתן: "אגלה לך אה האמת. הנני כיום בן 27, ומאו שאני זוכר את עצמי הייתי מופרע וחסר מעצורים והורי תמיד אמרו לי שאני אפס ולא מוצלח ושלא יצא ממני כלום, ולא זכור לי אי פעם שהוריי או מורי אמרו לי מילה טובה, וכשראיתי אותך באותו לילה לאחר שעבר עלי יום קשה התכוונתי לפרוק עליך את העצבים שלי ולהרוג אותך, בין אם נקבל כסף ובין אם לא, אבל כשבאת ואמרתי לי באותו לילה שאני איש עדין והגון היתה זו הפעם הראשונה בחיי שבה שמעו אוזני בן אדם כל שהוא שאומר עליי משהו חיובי. החלטתי להחזיר לך את ההפרש... "אותו גוי סיים את דבריו בבכי כתינוק ליד כל הנוכחים "זו הפעם הראשונה שאוזני שמעו שאני אדם הגון ועדין" וחתם הרב טויסיג שליט"א ואמר: אותו יהודי סיפר לי את הסיפור במערת הרשב"י ואף הוא פרץ בבכי ואמר: "אתה לא מכיר אותי כבוד הרב, אני איש עסקים רציני ואינני נוטה לרגשנות יתירה, אבל מאז שחלפו השבועיים הללו המאורע לא מפסיק להדהד לי בראש. אנא, תספר לכולם מהי כוחה של מילה טובה אפילו אם היא נאמרת לגוי שמסוגל לרצוח..." (נודע שוב)

מפתחמי אוריתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

האדם לאשר יתן, יאהב. (רבי אליהו דסלר)

אל תלעג לטעות זולתך כי אינך מושל באמרי פיך. (אבן גבירול)

אי אפשר להגיע לתקון המידות מבלי לדעת את כל הלכותיהן. (רבי ישראל סלנט)